

ביאורים לפרקי אבות

המשנה עם פירוש ר"ע מברטנורא ועיקר תוי"ט

פרק חמישי

א בעשרה מאמרות נברא העולם, ומה תלמוד לומר (6), והלא במאמר אחד יכול להבראות (3), אלא, להפרע מן הרשעים שמאבדין את העולם שנברא בעשרה מאמרות, ולתן שכר טוב לצדיקים שמקימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות.

פירוש ר"ע מברטנורא

בעשרה מאמרות. תשעה ויאמר, ובראשית נמי מאמר הוא, דכתיב (תהלים לג) בדבר ה' שמים נעשו: שמאבדים את העולם. שכל המאבד נפש אחת מישראל כאילו איבד עולם מלא, והרשעים שבעונם מאבדים את נפשם כאילו מאבדים את העולם. כך מצאתי. ולי

נראה, שמאבדין את העולם ממש, שמכריעים את כל העולם כולו לכף חובה, ונמצא העולם אבד בשבילם: שנברא בעשרה מאמרות. ואינו דומה המאבד מלאכה שהיא נעשית ביום אחד למלאכה שהיא נעשית בהרבה ימים:

עיקר תוספות יו"ט

(א) ומה ת"ל כו'. הכי פירושו, מה תלמוד לומר מזה שהוא נברא בעשרה מאמרות, כלומר אתה לימוד נמשך מזה. ולא שהיא שאלה על הבריאה עצמה למה היתה בעשרה מאמרות, אלא שרצה לומר שיש לנו ללמוד מהבריאה שהיא בעשרה מאמרות לימוד מוסר נאה, שהלא במאמר אחד כו', ויצא לנו ממה שנברא בעשרה, להפרע כו'. אבל לא שלכך היתה כוונת הבריאה בעשרה מאמרות כדי להפרע וכו', שאין זה ממדת טובו יתברך לעשות פעולה יתירה כדי להפרע כו'. ד"ח: (ב) להבראות. ולא תנן ברא העולם ויכול

לברוא. נראה בעיני שהפליא בזה הוראת הבריאה שהיתה יש מאין ואפס מוחלט, ולא כמחשבת החושב בחומר קדמון. שכאשר נאמין באפס מוחלט, צודק המאמר לומר שהיה יכול להבראות שהוא מצד הנברא, שכיון שאפס ואין מוחלט היה, אין מונע מלהבראות במאמר אחד כמו בעשרה מאמרות. אבל אילו היה חומר קדום, לא יצדק לומר בפשיטות שהיה יכול להבראות מצד החומר, כי שמה טבע החומר לא היה מקבל הבריאה במאמר אחד:

"פרקי אבות הם חלק מתושבע"פ שלימודה צריך להיות בהבנה והשגה דוקא, ולכן אין להסתפק באמירת פרקי אבות, אלא צריכים ללמודם בעיון, כראוי בתושבע"פ.

אלא שטמיון ש"אני מבקש . . אלא לפי כחן", לא תובעים מכא"א שילמד בעיון את כל המשניות וכל פרק בכל שבת ושבת, מכיון שמסתמא ענין זה יקשה להביאו לידי פועל; אבל עכ"פ משנה אחת בכל פרק, יש ללמוד דבכעי בתושבע"פ, והיינו שנוסף לאמירת המשניות בנוסח דאדמו"ר הזקן המודפס בסידור (ששם לא נדפסו המפרשים), יחזיק לידו ג"כ ספר משניות עם מפרשי המשנה, עכ"פ ספרי המשניות עם עיקר תוספות יו"ט ופירושי רבי עובדי' מברטנורא (המפרשים היסודיים), וילמד מתוכם עכ"פ משנה אחת כאמור עם המפרשים (שהם התושבע"פ בתושבע"פ גופא).

האמרו שיך במיוחד לתלמידי התמימים, שהיו עיקר ענינם – לימוד התורה בפירושי', בהבנה והשגה, ואדרבה: הסדר אצלם הוא הפוך – בתחילה לימוד לעינא, ואח"כ אמירה סתם".

(משיחת ש"פ נשא, י"ב סיון ה'תשנ"א – התוודעות א' – בלתי מוגה)

מופץ ע"י "ועד חיילי בית דוד" – 770 בית משיח

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

ביאורים לפרקי אבות

מתורת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

גאולה ממדוה"ג דהעולם ע"י עבודת בני בלימוד התורה

ואולי יש להעיר מהרמזו בצירוף הפרקים חמישי וששי ביחד – שצירוף מספריהם עולה אחד עשר, כידוע שמורה על בחי' "אנת הוא חד ולא בחושבן", למעלה מעשר ספירות, ולמעלה מ"עשרה מאמרות" שכנגד העשר ספירות, ולמעלה גם מעשרת הדברות שבתורה הקשורים עם עשרה מאמרות, שבחי' זו נמשכת ומתגלה ע"י עבודתם של ישראל בלימוד וקיום (ה)תורה, כמרומז בפסוק "אחד עשר יום מחורב", שבמתן-תורה ב"חורב" ניתנו עשרת הדברות (דרגת התורה השייכת לעולם שנברא בעשרה מאמרות), ו"מחורב (כשהולכים מחורב) מתחילה עבודתם של ישראל בתורה, להמשיך ולגלות (בתורה שירדה לעולם, ועל ידי זה גם בעולם) בחי' "אחד עשר", דרגת התורה כמו שהיא למעלה מהעולם, ועד כמו שהיא בעצמותו ית' ("אנת הוא חד ולא בחושבן").

(משיחות ש"פ נצבים ה'תנשא, יום ב' דר"ה, וש"פ וילך ו' תשרי ה'תשנ"ב)

ויש להוסיף, ששני ענינים אלו (שלימות העולם מצד הבריאה, והשלימות היתירה שנעשית ע"י עבודת האדם) מרומזים גם בפרקי אבות שלומדים בשבת שלפני (וממנו מתברך) ר"ה – פרק חמישי ופרק ששי:

התחלת פרק חמישי, "בעשרה מאמרות נברא העולם" – השלימות שמצד הבריאה, דרגת האלקות שבערך להעולם; ופרק ששי, שהתחלתו "שנו חכמים בלשון המשנה", שע"י עבודתם של "חכמים" ("כל בניך לימודי ה'") בלימוד ה"משנה" הקשורה עם ענין הגאולה, נעשית גאולה מהמדידה וההגבלה דבריאית העולם "בעשרה מאמרות", ע"י גילוי כבודו ומלכותו של הקב"ה, כהסיום והחותם דפרק ששי "כל מה שנברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו, שנאמר כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, ואומר ה' ימלוך לעולם ועד" – כוונת הבריאה בשביל ההוספה שנעשית ע"י עבודת האדם לגלות בעולם כבודו ומלכותו של הקב"ה שבאין-ערוך להעולם.

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

ביאורים לפרקי אבות

המשנה עם פירוש רש"י

פרק ששי

א שְׁנו חֲכָמִים בְּלִשׁוֹן הַמִּשְׁנָה, בְּרוּךְ שֶׁבָחַר בָּהֶם וּבְמִשְׁנֵתָם. רַבִּי מֵאִיר אָמַר: כָּל הָעוֹסֵק בְּתוֹרָה לְשִׁמָּה זוֹכֵה לְדַבְרֵי הַרְבֵּה, וְלֹא עוֹד, אֲלֵא שְׁכַל הָעוֹלָם כָּלוּ, כְּדָאֵי הוּא לֹו. נִקְרָא רַע, אֶהוּב, אֶהוּב אֶת הַמָּקוֹם, אֶהוּב אֶת הַבְּרִיּוֹת, מִשְׁמַח אֶת הַמָּקוֹם, מִשְׁמַח אֶת הַבְּרִיּוֹת, וּמְלַבֶּשְׁתוּ עֲנוּה וַיִּרְאֶה. וּמְכַשְׂרֵתוּ לְהִיּוֹת צַדִּיק, חֲסִיד, יֹשֵׁר, וְנִיָּאֵן, וּמְרַחֲקֵתוּ מִן הַחֲטָא, וּמְקַרְבֵּתוּ לְיַדֵּי זְכוּת, וְנִהְיִין מְמַנּוּ עֲצָה וְתוֹשִׁיָּה, בִּינָה וּגְבוּרָה, שְׁנֵאֲמַר: לִי עֲצָה וְתוֹשִׁיָּה, אֲנִי בִּינָה, לִי גְבוּרָה, וְנִתְּנָת לֹו מַלְכוּת וּמְשָׁלָה, וְחֻקּוֹר דִּין, וּמְגַלִּין לֹו רְזֵי תוֹרָה, וְנַעֲשֶׂה כְּמַעֲיָן הַמִּתְגַּבֵּר וּכְנֶהֱרַ שְׁאִינוּ פּוֹסֵק, וְהוּהוּ צְנוּע, וְאַרְךְ רוּחַ, וּמוֹחֵל עַל עַלְבוּנו, וּמְגַדְּלֵתוּ וּמְרוֹמְמֵתוּ עַל כָּל הַמַּעֲשִׂים.

פירוש רש"י

(א) שְׁנו חֲכָמִים. בלשון המשנה כלומר ברייתא היא ובלשון המשנה היא שנויה אבל אינה משנה ומה שנו ר"מ אומר וכו' ולפי שעד עכשיו כל הפרקים משנה לפיכך הוצרך להודיע שמכאן ואילך ברייתא היא ומתוך שהללו דברי הגדה הן ומספרות בעסק ת"ת נהגו לאומרן בבית הכנסת עם שאר פרקים הללו של מס' אבות: זוכה לדברים הרבה. להיות צדיק וחסיד כדלקמן: כדאי הוא לו. כלומר שנברא בשבילו, וכן הוא אומר (קהלת י"א) כי זה כל האדם: נקרא רע. (תהלים קל"ט) ולי מה יקרר רעיק אל-ל: אהוב. (שם קכ"ב) ישליו אוהבין, ואומר (שם קי"ט) שלום רב לאוהבי תורתך: אוהב את המקום. שעושה מאהבה: אוהב את הבריות. שמקרבן ומלמדן וגומלן טוב: ומלבשתו. התורה: ומכשרתו להיות צדיק.

הולך בתומו ואינו עושה עולה, אלא מצדיק דרכיו בקו ובהכרעת משפט: חסיד. עושה לפניו משורת הדין: ישר. עושה ישר, ועדיף מצדיק: ונהנין ממנו עצה ותושיה שנאמר לי עצה ותושיה. דלעיל מהאי קרא כתיב, ה' קנני ראשית דרכו, וסמך ליה, לי עצה ותושיה, כלומר עצה וגבורה ובינה אני ללומדי, להיות לבני אדם לעזר. תושיה, לוטי"ר בלע"ז, ענין גאווה וגדולה: ונותנין לו (מלכות וממשלה) וחקור דין. שעומק הדין פתוח לפניו: ומגלין לו רזי תורה. מן השמים, הכי גרסינן: והוי צנוע וארך רוח. הוי צנוע וארך אפים, מתוך עסק התורה יהא קשה לכעוס, דכל הכועס אפילו תורתו כמשה רבינו עליו השלום משתכחת הימנו: מוחל על עלבונו. מעביר על מדותיו מרוב ענוה:

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

ביאורים לפרקי אבות

מתורת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

לפי מנהג חב"ד לומר פרקי אבות במשך כל שבתות הקיץ, אומרים בשבת זו ב' פרקים – פ"ה ופ"ו.

ויש לקשר יום זה – כ"ה אלול שבו נברא העולם – עם התחלת וסיום הפרק: התחלת פרק ה' היא "בעשרה מאמרות נברא העולם", שהי' בכ"ה אלול, וכן סיום פרק ו' "כל מה שברא הקב"ה בעולמו" הי' בכ"ה אלול – כידוע שכל תולדות שמים וארץ נבראו ביום ראשון (כ"ה אלול), "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ – את השמים לרבות צבאי' ואת הארץ לרבות צבאי'" (וכל אחד ואחד נקבע ביום שנגזר עליו), ובאופן שבכל הבריאה נרגש שהקב"ה הוא יחד בעולמו, ו"לא בראו אלא לכבודו".

ויהי רצון שנזכה בקרוב לגילוי זה, ובפרט ע"י קבלת החלטות טובות להוסיף בלימוד התורה, כולל תורת אדמו"ר הזקן הנ"ל (בשם הרב המגיד בשם הבעש"ט), ששמו "שני-אור" – אור הנגלה ואור הנסתר דתורה, נוסף לתושב"כ ותושבע"פ, ובאופן שנמשך ב"זלמן" (שמו השני) אותיות לזמן – ההמשכה בזמן ומקום, שהתחלתה בר"ה עד להסיום בזמן שמחתנו – ל' רבים, שמחת ישראל יחד עם שמחת הקב"ה, וע"י עבודת האדם (ולא נהמא דכסופא) – "שמחתנו".

ונתקיים "אתם נצבים היום כולכם", באופן של נצב מלך, מאן מלכי רבנן, וכל בניך לימודי ה', א"ת בניך אלא בוניך; וגם "וילך" – הליכה מחיל אל חיל בכל עניני קדושה, עד "יראה אל אלקים בציון".

(משיחת ש"פ נצו"י, כ"ה אלול ה'תש"נ – בלתי מוגה)

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!